

Zveza kulturnih društev Slovenije

Štefanova ulica 5, 1000 Ljubljana

T: 040160514

E: info@zkds.eu

W: www.zkds.eu

Ljubljana, 2. april 2020

**Spoštovani g. minister za kulturo dr. Vasko Simoniti,
spoštovani poslanke in poslanci Državnega zbora Republike Slovenije,
spoštovani svetnice in svetniki Državnega sveta Republike Slovenije,
spoštovani županje in župani,
spoštovani občinske svetnice in svetniki,
in delavci v javni upravi, pristojni za področje kulture!**

Zadeva: memorandum o delovanju ljubiteljskih kulturnih društev v obdobju omejenega javnega življenja in po njem

Epidemija okužbe z virusom covid 19, zaradi katere se je običajno družabno in družbeno življenje bistveno skrčilo in ga vzdržujemo predvsem individualno, pomeni hudo grožnjo za delovanje in obstoj ljubiteljskih kulturnih društev, najbolj množične oblike kulturnega delovanja v Sloveniji. V tem trenutku je bistveno omejeno delo približno 5000 kulturnih društev, ki združujejo okrog 110.000 aktivnih članic in članov in so slovenski družbi sposobni ponuditi številne javne nastope in prireditve, ki se odvijajo v tudi razmeroma odročnih krajih naše države. To je človeški potencial, ki bistveno pripomore h kakovosti človeškega druženja in ga ne more nadomestiti nikakršna tehnologija elektronskih komunikacij, družbenih omrežij in korespondenčne demokracije. Narobe bi torej bilo, če bi to delo, nesporno zaslužno za soliden kulturni nivo državljanov (jasno izkazan v primerjalnih raziskavah institucij EU) in zlasti za dostopnost kulture na našem celotnem ozemlju, podcenili. Razumljivo je, da so se ukrepi države v obliki smernic za pomoč gospodarstvu in prebivalcem v prvi fazi osredotočili zlasti na zaposlene in na samozaposlene ter druge skupine, ki jih zastoj ekonomskih in socialnih povezav eksistenčno najbolj ogroža. Prav je, da se najprej poskrbi za ljudi. Vendar pa je potrebno čimprej pomisliti tudi na delovanje organiziranih družbene sisteme, ki bodo po končani epidemiji morali nase prevzeti povečano težo rehabilitacije družbe, ki nekaterih svojih zdaj razkritih slabosti in ranljivosti ne bi smela ponavljati. Epidemijo lahko smatramo tudi za izziv za družbene spremembe: njimi je bistvena vzpostavitev vsaj deloma spremenjenih medčloveških odnosov in razmerij s povečano vlogo solidarnosti in empatije, kjer bo eno ključnih nalog morala opraviti kultura, v tem okviru tudi ljubiteljska, organizirana v kulturnih društvih. Razumemo, da v naboru ukrepov in smernic razmisleka o tej nalgi še ni. Res je tudi, da je večina programov kulturnih društev financirana na ravni lokalnih skupnosti, v nekaterih primerih pa je to z njihovim pooblastilom prevzel Javni sklad RS z kulturne dejavnosti, zato državi o tem še ni bilo potrebno spregovoriti. A časa ni veliko. Opozarjamo, da se problemi delovanja kulturnih društev že zdaj zastrujejo, še zlasti v tistih, ki so sofinancirana projektno. države oz. lokalnih skupnosti financirana praviloma projektno. Čeravno so prehodne rešitve z umikanjem poklicnih delavcev na ti. čakanje razmeroma ustrezne in omogočajo večjim društvom in njihovim zvezam nekaj (finančnega) predaha, v nekaterih društvenih okoljih prekinitve dela, pa čeprav le za dva meseca, ni mogoča, saj bi se s tem ogrozilo normalno društveno delovanje, v perspektivi morda pa bi bil ogrožen celo obstoj. Problem pa se bo dodatno zaostрил, ko bodo prenehali začasni (trenutno predlagani dvomesečni ukrepi) in ko se bodo društva znašla v stanju, ko usoda njihovih projektov sploh ne bo še znana (ne bodo odobreni oz. bo zanje – sredi priprave – zmanjkalo denarja), ker bi jih finančno lahko zlomilo. Opozarjamo na naslednje:

Zveza kulturnih društev Slovenije

Štefanova ulica 5, 1000 Ljubljana

T: 040160514

E: info@zkds.eu

W: www.zkds.eu

a) najbolj prizadeta bodo najpomembnejša ljubiteljska kulturna društva in vrhunski ustvarjalci zlasti tam, kjer so ljubiteljske korpusi tudi nacionalni nosilci dejavnosti: na področjih zborovskega petja; folklore, instrumentalne glasbe, zlasti pihalnih godb, tudi gledališča, kjer prav ljubiteljske gledališke skupine predstavljajo nenadomestljivo kadrovsko bazo poklicnih repertoarnih gledališč, sodobnega plesa pa tudi filma, fotografije, literature – skratka vseh umetniških zvrsti, kjer je v kulturnih društvih mogoče beležiti vrhunske dosežke. Njihovo delovanje je prav zaradi kvalitativnih meril, ki jih morajo izpolnjevati, logistično in organizacijsko podobno poslovanju javnih zavodov in pomembnejših profesionalnih nevladnih organizacij; nepretrgano sodelovanje bodisi stalno zaposlenih delavcev (navadno gre za enega, zaradi česar je ta praktično nenadomestljiv) za nedoločen čas bodisi stalno sodelovanje zunanjih sodelavcev, ki so običajno različni strokovnjaki s sklenjenimi pogodbami o sodelovanju, zato pomeni osnovni pogoj delovanja takih društev in organizacij. Opozarjamo, da je v to »delovno kvoto« vključenih kar nekaj samozaposlenih v kulturi, zato bi krnitev društvenega dela pomembno prizadela delovne angažmaje te skupine kulturnih delavcev;

b) na velike težave bo v svojem delovanju naletela tudi velika večina ostalih društev, ki se bodo soočila z naslednjimi vprašanji: oteženo sodelovanje z mentorji, ki jim večina namenja sicer skromna, vendar ob nizki finančni kondiciji društev zelo pomembna finančna sredstva; nezmožnost plačevanja vadbenih prostorov, kar je posebej pereče v društvih, ki so prostore primorana najemati po komercialnih cenah; nezmožnost plačevanja drugih storitev oz. uslug, kakršne so vodenje finančnega poslovanja, stroški bančnih storitev pa tudi nemožnost nabav, s katerimi posodablajo svojo velikokrat iztrošeno opremo in si omogočajo sodobnejši in atraktivnejši nastop; veliko število društev si mora ob skromnih javnih sredstvih – med katerimi so razlike glede na kulturno politiko občin, v katerih delujejo, pogosto nerazumne – svoje delovanje zagotoviti z razmeroma visokimi članarinami, zato bi vsak večji izpad javnih sredstev veliko večino pripeljal na rob obstoja;

c) vzroki za opisane težave so v dobršni meri systemske, ljubiteljski kulturni delavci pa smo nanje že velikokrat opozorili: javno financiranje na področju ljubiteljske kulture temelji skorajda izključno na sredstvih, ki jih društva pridobivajo za materialne stroške posameznih odobrenih projektov, s katerimi pa je treba pokriti vso društveno organizacijsko logistiko, ki je kajpak osnova priprave vsakršnega projekta, a v njegovo ceno tako rekoč ni všteta. Še posebno težavo imajo tukaj poleg kulturnih društev v svojem delovanju zlasti (njihove) zveze kulturnih društev in druge oblike skupnega delovanja, saj javna sredstva njihovega vsebinskega dela (povezovanja društev, izobraževanja, kreiranja skupne kulturne politike) bolj ali manj ne financirajo; v Sloveniji je zaradi tega v zvezah kulturnih društev ostalo komaj kaj zaposlenih delavcev (po naših podatkih 7 ljudi), z morebitnih zmanjševanjem javnih sredstev pa se utegne še to skromno število bistveno skrčiti, s čimer bi pravzaprav onemogočili delo tradicionalnih nosilcev civilnodružbene narave ljubiteljske kulture, ki so se jim pogoji dela v zadnjih dveh desetletjih že tako ali tako zelo poslabšali. Zaradi zgoraj zapisanega je obstoječe potenciale ljubiteljske kulture treba na vsak način ohraniti, zato v času njihove izjemne stiske z zmanjšanimi možnostmi javnega delovanja menimo, da je treba nujno izvesti naslednje ukrepe.

Za točko a):

- ukrepe, s katerimi bo zaščiten delovanje vrhunskih skupin oz. društev na področju ljubiteljske kulture in zagotovljena kontinuiteta dela ustvarjalnega jedra z zaposlenimi delavci ter strokovnjaki za normalno pripravo projektov; tu ni mogoče pristajati na »umikanje« zaposlenih na čakanja oz. celo njihovo odpuščanje, saj bi bila materialna razlika med odpuščanjem oz. čakanjem,

Zveza kulturnih društev Slovenije

Štefanova ulica 5, 1000 Ljubljana

T: 040160514

E: info@zkds.eu

W: www.zkds.eu

kjer bi delavci na zavodu za zaposlovanje oz. na čakanju prejeli nekoliko okrnjeno nadomestilo plač, ter njihovim normalnim delom v kulturnih organizacijah, majhna, družbena škoda zaradi njihovega izpada pa velika; podobno je s sodelovanjem angažiranih strokovnjakov, ki bi se kot samozaposleni zatekali k zanje predvidenim državnim ukrepom za pomoč in opustili svoje strokovno delo v društvu, društva pa bi ostala brez ključnih osnov storitev za svoje delovanje oz. projekte; rešitev bi morala biti v tem, da financer po ponovni presoji položaja in upoštevajoč potrebe takega društva zagotovi sredstva za njegovo normalno delovanje;

- tiste projekte, ki so v pripravljalni fazi in stroškovno že tako daleč, da bi njihova odložitev ali celo ukinitve prinesla neposredno škodo, ki presega četrtno pričakovanih javnih sredstev za njegovo realizacijo, je treba kljub podaljšanemu roku nemoteno izvesti (in zagotoviti denar zanje); to je toliko lažje, ker vemo, da teh primerov sicer skorajda ni, saj se velika večina najboljših ljubiteljskih ustvarjalcev zadnja leta žal financira na podlagi letnih razpisov in ne več triletnih kot nekdanj, kar krni možnost priprave dolgoročnejših projektov; treba bi torej bilo najti način, da se morebitni tovrsten začetni projekt financira v daljšem časovnem razdobju (2 ali 3 leta);
- nosilci javnega interesa (občine, JSKD) bi svoja merila in kriterije za oceno dosedanjega in bodočega opravljenega dela morali nasploh spremeniti in prilagoditi dejstvu, da bodo letos zaradi zelo verjetnega odvzema dela sredstev pod udarom t. i. materialni stroški delovanja, torej neposredni stroški, ki se vlagajo v posamezne projekte, in omogočiti, da jih društva porabljajo tudi za ohranitev svojega normalnega delovanja; če ne gre drugače, bi to spremembo morali vpisati tudi v morebitni intervencijski zakon, ki bi urejal izjemno stanje na področju kulture, in to vprašanje smiselno upoštevati tudi pri javnih razpisih;
- pomembno vlogo pri dodeljevanju javnih sredstev za projekte oz. programe bi morala igrati presoja o pomembnih mednarodnih dogodkih, ki jih je Slovenija že potrdila (v letu 2021 Europa Cantat – evropski festival zborovske pesmi v Sloveniji); ta projekt absolutno podpiramo in je možnost za reafirmacijo kulturnega ljubiteljstva v Evropi nasploh.

Za točki b in c:

- skrbna obravnava odprtih problemov ljubiteljskih kulturnih društev v okviru pristojnih organov lokalnih oblasti: najprej skupna obravnava ob udeležbi zastopnikov ljubiteljske kulture, zvez kulturnih društev in območnih izpostav JSKD, po potrebi pa tudi posamezne obravnave skupaj s predstavniki posameznih društev, zlasti tistih, ki v posameznih okoljih predstavljajo pomembne nosilce kulturne dejavnosti; prednost bi moralo dobiti izhodišče ohranjanja obstoječega društvenega potenciala in ne zgolj priprava oz. izvedba posameznih projektov, ki ne upoštevata stanja oz. razmer dela v društvu in njegovih dejanskih možnosti; posebno pozornost je treba posvetiti stroškom morebitnih najemov vadbenih in prireditvenih prostorov in skupnim poskusom, da se slednji zmanjšajo;
- znižanje davčnih stopenj za prodajo vstopnic na prireditvah (in pri abonmajih) društev najmanj za leto dni po uradni razglasitvi prenehanja epidemije, pa tudi morebitnih drugih davčnih olajšav (nakup opreme);
- omogočanje bistveno boljših pogojev delovanja predstavništev kulturnih društev (zvez kulturnih društev) in morebitna dodatna podpora za njihovo ponovno ustanavljanje na območjih, kjer jih ni (več); izjemna situacija, ki jo je povzročila epidemija, kaže na to, kako bistvena je povezanost društev in skupno delovanje za ohranjanje obstoječih možnosti ljubiteljskega kulturnega dela.

Zveza kulturnih društev Slovenije

Štefanova ulica 5, 1000 Ljubljana

T: 040160514

E: info@zkds.eu

W: www.zkds.eu

O predlogih smo se že posvetovali s predstavniki Javnega sklada RS za kulturne dejavnosti in se strinjali v oceni, da so skladni z usmeritvijo kulturne politike na tem področju, ki jo skupaj uveljavljamo v zadnjih letih.

Na koncu opozarjamo še na nekaj, kar je za ljubiteljsko kulturno delo bistveno in upravičuje javno investiranje vanj. Skupen znesek pomoči, ki bi jo pristojni nosilci javnega interesa za kulturo namenili za izvedbo predlaganih ukrepov, v nobenem primeru ne bo visok. Morda bo, v še večji meri kot dodatna sredstva, odločilnejši spremenjen pogled na društveno financiranje v kriznem času in tudi nasploh. Izvedba predlaganih ukrepov bo zanesljivo dobra naložba, ki jo bodo kulturniki svojemu okolju in slovenski družbi v kratkem času bogato povrnili.

Upamo, da boste naše predloge vzeli v resno obravnavo, in vas prijazno pozdravljamo!

Predsedstvo ZKD Slovenije, zanj
Jože Osterman, podpredsednik, predsedujoči Zveze

Poslano:

1. Ministrstvu za kulturo, minister dr. Vasko Simoniti
2. Državnemu zboru RS, Odboru za kulturo, predsednica ga. Violeta Tomič
3. Državnemu svetu Republike Slovenije, svetnik g. Janoš Kern
3. Javnemu skladu RS za kulturne dejavnosti, mag. Marko Repnik – direktor,
4. županjam in županom slovenskih občin.

V vednost:

- CNVOS, Center nevladnih organizacij Slovenije
- Asociacija, društvo nevladnih organizacij